

Zgodovina občinskih pašnikov sploh, in njih vpis v novo zemljiščno knjigo.

(Dalje.)

Mnenje v tej zadevi je dvojno; nekateri trdijo, da gre lastinska pravica na nerazdeljene občinske pašnike dotičnej občini, da pa imajo v njih opravičeni zemljiščni posestniki jedino le pašno pravico po razmeri zadobljene pravice, in da sploh pašniki take vrste še niso vpisani v zemljiščne knjige. Svojo trditev podpirajo s tem, da so dotični pašniki, kakor sploh vse drugo občinsko premoženje, v davkovskih knjigah vpisani na ime občine, da je kataster merodajen za posestne pravice, in da občina plačuje od občinskih pašnikov izmerjene davke; dalje, da so se občinski pašniki pri razdelitvah tudi z odobrenjem dotične politične oblasti razdeljevali tako, da so odmerjeni kosi samostojni postali ter se v zemljiščno knjigo vpisovali kot samostojne zemljeknjižne vloge, da na kmetijah vpisani upniki niso bili ob enem zavarovani na nerazdeljene občinske pašnike in naposled, da se upniki nemorejo opirati na to, da bi pašne pravice spadale k kmetijam.

Zopet drugi trdijo, da so nerazdeljeni skupni občinski pašniki solastina opravičencev, oziroma zemljiščnih posestnikov in da je solastina združena s kmetijami, tedaj ondi vpisana. To mnenje ima največ privržencev, tudi po mnenji pisateljevem, katerega seveda nikomur ne vriva, so nerazdeljeni skupni občinski pašniki na Kranjskem povsod in brez izjeme lastina nekdanj gruntnim gosposkam podložnih kmetij oziroma prvotnih useljencev. Le ti so si, kakor že rečeno, kos zemlje v ta namen odločili, da so združeni uživali posestne pravice, in pozneje imenovane gruntno gosposke so svojim podložnim kos zemlje jedino le v ta namen podarile, da so s pašo mogli rediti svojim kmetijam primerno živino, in da so gruntni gosposki lažje zemljiščni davek plačevali in tlako delali. Jedino le prvotni naseljenci in nekdanj graščanam podložni kmetje so ondi, kjer so se izprva zraven useljenih kmetov naselili tudi tako zvani kajžarji, kateri niso imeli nikakoršnega zemljišča ali pa čisto malo, tudi tem dajali občinski pašnik brezplačno v užitek. Pa tudi ravno prvi niso dopuščali posestnikom kasneje na nepremičninah, k ustanovljenim kmetijam spadajočih ali na občinskem

ali graščinskem svetu stavljenih hiš občinskih pašnikov brezplačno uživati, morali so jim od vsakega na pašo priganega živinčeta plačati določeno, na jedno ali več let ustanovljeno odškodnino, katera navada se je do današnjega dne ohranila. Iz tega se razvidi, da jedino le prvotni naseljenci, oziroma nekdamnim grajščinam podložni zemljiščni posestniki, imeli so pravico z občinskim pašnikom po volji ravnati.

Pravica do neizključljivega uživanja občinskih pašnikov držala se je in se drži ustanovljene kmetije, kakor se drži zemlje kako novo zidano poslopje in se od nje ni dala in se ne dá ločiti, ker je cela in nevtesnjena prešla na današnje zemljiščne posestnike; ona izvira iz kmetije same, ne pa iz kakega političnega vira; z odstopom kmetije se je tudi ta pravica kot razdelek kmetije molče odstopala, kakor vsak drugi kmetijski razdelek.

Da gre opravičenim zemljiščnim posestnikom kot potomcem prvotnih naseljencev, oziroma nekdam grajščinam podložnih, solastna pravica do nerazdeljenih skupnih občinskih pašnikov, določuje tudi XVI. poglavje civ. zakonika, ta določba daje namreč zemljiščnim posestnikom pravico, z občinskimi pašniki povoljno ravnati; tudi iz ukaza dné 26. maja 1769 sledi, da je z ustanovljenimi kmetijami združena solast do občinskih pašnikov; ta ukaz namreč veleva, da se morajo pri razdelitvi občinskih pašnikov dobljeni kosi pripisovati starim kmetijam kot neločljivi razdelki.

Tudi dosedanje postopanje pri cenitvah in prodajah kmetij kaže jasno, da so užitvalne in posestne pravice do občinskih pašnikov s kmetijami združene, da so njih neločljivi razdelki, da povikšujejo njih vrednost in varnost onda zavarovanih terjatev in da so bistveni in važni razdelki imetka opravičenih kmetij.

Naposled nastane vprašanje, kako se ima postopati pri vpisu nerazdeljenih in razdeljenih občinskih pašnikov v novo zemljiščno knjigo?

Pisatelj je dokazati skušal, da nerazdeljeni občinski pašniki niso lasti dotične občine kot skupne osebe, ker ta se pri pravicah take vrste kot zavezovalec nenahaja, marveč, da so nerazdeljeni občinski pašniki svobodna solastina opravičenih zemljiščnih posestnikov po razmerji ali velikosti njih pravic.

Po razdelitvi občinskega pašnika zemljiščnemu posestniku odmerjeni kos stopil je na mesto nekdamne pravice, ta se je

vtelesila in odmerjeni kos pašnika postal je skladen del opravičene kmetije.

Malokje se v starih zemljiščnih knjigah, od nekdanjih zemljiščnih gospodsk sodnijam izročeni, pri ondi vpisanih kmetijah nahajajo zaznamovane s kmetijo združene zgor navedene pravice; navadno tudi pogodbe razne vrste, cenilni zapisniki in zapisniki o popisu zapuščin ne omenijo besedice o navedenih pravicah; pa tudi v pogodbah po razdelitvi občinskih pašnikov sklenjenih, če se ima tudi na njih podlagi premoženje prenesti, zastaviti ali obremeniti, se odmerjeni kos pašnika posebej ne popisuje, temveč kmetija sama ali zemljeknjižno telo se v smislu občnega zemljeknjižnega reda popiše in pri tem se samo na sebi ume, da je cela kmetija z vso pritiklino, torej tudi s primerjenim kosom pašnika, odstopljena ali zastavljena.

Iz vsega tega sledi in tudi reč tako nanaša, da se mora pri napravi novih zemljiščnih knjig z deleži vsakega zemljiščnega posestnika pri nerazdeljenem občinskem pašniku in če je že tudi med posamezne posestnike razdeljen, z odmerjenim kosom ravnati kot z razdelkom opravičene kmetije. Vse to se pa goditi sme in tudi mora, ker na teh nepremičninah ni in ne more biti različnih bremen in tudi v utesnitvi lastinskega prava nobene različnosti. Ker so torej nerazdeljeni občinski pašniki solastina opravičenih zemljiščnih posestnikov, morajo se pašniki opravičenim kmetijam pripisovati.

Pri vpisovanju razdeljenih in nerazdeljenih občinskih pašnikov se je različno ravnalo, torej se nahajajo tu pa tam mnoge različnosti. Za nerazdeljene in neopisane občinske pašnike se je večkrat ustanovil poseben zemljeknjižen vložek in lastinska pravica se je zdaj za občino kot skupno osobo, zdaj pa za skupnino udeležencev s splošnim imenom brez določitve deležev vpisala. Tudi pri razdeljenih občinskih pašnikih se je različno ravnalo; tu se je odmerjeni kos pripisal h kmetiji lastnika, kateremu je bil pri razdelitvi odmerjen in tam se je za vsaki primerjeni kos napravil poseben zemljeknjižen vložek in nanj se je vpisala lastinska pravica za posestnika, kateremu je kos pri razdelitvi pašnika pripadel, omenovalo se pa zraven ni, h kateri kmetiji je pripadel. Ti različni zemljeknjižni vpisi pa ne smejo ovirati tega, da bi se idealni kolikoterni del na še nerazdeljeni občinski pašnik, ali, če je ta že med posamezne

zemljiščne posestnike razdeljen, kmetiji odmerjeni kos ne pripisal kmetiji, kateri je bil odkazan. Se ve, da bi se to zgoditi ne smelo, če se je za odmerjeni kos ustanovil poseben zemljeknjizen vložek, če je neprimičnina v tem vložku vpisana prešla na kakega drugega lastnika, in če so na omenjeni nepremičnini in na kmetiji, kateri je omenjena nepremičnini pripadla, različni dolgovi ali bremena.

Rečeno je bilo, da se morajo nerazdeljeni občinski pašniki pripisovati opravičenim kmetijam.

Mera ali velikost pravic opravičenih zemljiščnih posestnikov do nerazdeljenega občinskega pašnika je različno uravnana; nekatere občine se drže tega, nekatere drugega vodila, h komur tudi občinske razmere prinašajo. Navadno se mera ali velikost pravice ali deleža pri nerazdeljenem pašniku uravnava ali po številu živine opravičenega zemljiščnega posestnika, ali po davkih, katere on plačuje, ali pa po obsežku kmetije, katero on poseduje.

Po mnenji pisateljevem se sploh ne priporoča, mero ali velikost pravice do pašnika izmerjevati po številu živine, ker število živine je veči del nestanovitno zbog tega, ker kak premožen zemljiščen posestnik si zamora več živine rediti, kakor bi jo on mogel preživiti s pridelki svoje ustanovljene kmetije, med tem, ko ima kak ubožec ali zanikernež le malo živine ali čisto nič, čeravno ima njegova kmetija ravno tako pravico do pašnika. Če bi se tedaj velikost ali mera pravice do pašnika oziroma delež pri njem odmerjeval po številu živine, bi vtegnil dobiti bogatin delež pri pašniku čez svojo pravico, kar bi podedovano pravico njegovega soseda prikrajšati moralo.

Tudi razmera deleža pri pašniku po davkih bi le onim posestnikom koristila, kateri plačujejo več davka, nego ga spada na njih ustanovljeno kmetijo, kar izvira od tod, da so si posestniki take vrste nakupili več samostojnih nepremičnin, od katerih plačujejo tudi davke. Toda taki posestniki zarad tega ne morejo doseči večje pravice do pašnika. Zopet drugi plačujejo prav malo davkov, ker so svoje ustanovljene kmetije razkosali in si le pridržali pohištvo, s katerim je združena pravica do pašnika po razmeri nekdanje kmetije. Če bi se tedaj delež pri pašniku po davkih izmeril poškodovan bi bil zopet osiromaščen posestnik.

Vsem zemljišnim posestnikom najbolj pravično in skoraj v vsakej občini udomačeno vodilo utegne biti to, da se deleži zemljišnih posestnikov pri nerazdeljenem pašniku razmerijo po kmetijah; kmetija naj bi se štela in jemala za toliko, za kolikor je v starih zemljišnih knjigah od začetka vpisana; če bi se pozneje razkosala kaka kmetija, odmeriti bi se imel hišnemu posestniku celi na nekdanjo kmetijo spadajoči delež pri pašniku, ker pravica do pašnika je ostala tudi po razkosañji cela in brez vsake utesnitve.

Za nerazdeljeni občinski pašnik, na katerega imajo zemljišni posestniki solastinsko pravico po neločenih kolikoternih delih, mora se po pisateljevem mnenji ustanoviti poseben zemljeknjižen vložek in v lastinski list vpisati skupnina deležnikov kot lastnik, in ondi se morajo tadi navesti kmetije, s katerimi je združena pravica, toda lastniki se ne smejo po imenih naštetí. Nad takim ravnanjem bi se pa marsikdo utegnil ustavljati ter misliti, da bi iz tega sledilo nasprotje in zmotnjava zastran predstva, ali nejasnost vknjiženih pravic zarad tega, ker se vsak delež utegne dvakrat obremeniti, jedenkrat kot razdelek kmetije, katerej je pripadel in h katerej je pripisan, drugič pa v zemljeknjižnem vložku skupnega posestva.

Vpis lastinske pravice v zemljeknjižnem vložku skupnega posestva pač ne pusti dvomiti, da je ondi lastinska pravica vpisana le za skupino kot skupno osobo, in da ima le skupina pravico, odločevati o celi nepremičnini in jo obremeniti in da se na njo sme zastavna pravica vpisati jedino le na podlagi skupininega dovoljenja. Obremenjenja deleža posameznega deležnika pri skupni posesti v zemljeknjižnem vložku skupne posesti oviralo bi pa to, da v zemljeknjižnem vložku ni imenovana osoba dotičnega deležnika. Iz tega uzroka bi se mogla prošnja posameznega udeleznika za vpis zastavne pravice nepogojno odbiti.

Povedano je že bilo in samo na sebi se ume, da se pravica s kmetijo združena in v imovinskem listu vpisana ne more posebej obremeniti, temveč le s celo kmetijo vred.

Tudi se prigodi, da kak zadolžen deležnik pri razdelitvi pridobljeni kos pašnika tudi celo svoj idealen neločen delež pri nerazdeljenem pašniku ali pravico do tega proda, svojo pravico kakemu drugemu odstopi ali pa primerjeni kos pašnika posebej zastavi in obremeni. V takih primerljajih se ve da ni dopuščeno deleže take vrste ali primerjene kose šteti za razdelke zemljeknjižnega

telà, h kateremu sploh spadajo; obstanek deležev take vrste ali kosov občinskega pašnika se mora ohraniti kot samostojna nepremičnina, to tembolj, ker so na navedenih nepremičninah navadno različna bremena ali različnosti v lastinskemu listu.

Valentin Preširen.

Motenje v mirni posesti.

I.

(Pri prepirih zavoljo privatnih vodá ni vselej kompetentna politična oblast. Stroški, ki so se nabrali vsled zastopnikóve intervencije pri izpraševanji prič, niso „potrebni“.)

Gospod J. G., lastnik fužin v Spodnjih Železnikah, je s tožbo de praes. 14. septembra 1877, št. 4862, proti J. D., mlinarju v Spodnjih Železnikah prosil za razsodbo:

Fužinam v Spodnjih Železnikah pristoji zadnja faktična posest do mirne porabe vode iz Sorine struge pri Spodnjih Železnikah; toženi je fužine v tej posesti s tem motil, da je 19. avgusta 1877 v tistem času, ko se je na fužinah delalo, vodo izpustil iz fužinskega žleba; obsojen je torej, da pripozna to posest, in da se mora izdržati vsakega prihodnjega motenja. Tudi je dolžan pod eksekucijo tožniku v 14. dneh povrniti tožne stroške.

Z razsodbo od 30. decembra 1877, št. 6895, je c. kr. okrajna sodnija loška spoznala, kakor se je prosilo v tožbi.

Razlogi prvega sodnika. Vsled §. 5. cesarske naredbe od 27. oktobra 1848, št. 12. drž. zak. mora se v pravadah zavoljo motenja v mirni posesti ozir jemati jedino le na zadnjo faktično posest. V tem slučaju odločilna je tedaj fužinam v Spodnjih Železnikah pristojéča posest do mirne porabe vode iz Sorine struge pri Spodnjih Železnikah. Priče so potrdile, da so fužine do 19. avgusta 1877 jez, v predloženem risu s črko b zaznamovani, z zatvornico c, kakor tudi po žlebu d napeljana vodo vedno in mirno posedovale, in da ni nikdo brez dovoljenja fužin zatvornice odpreti smel.

Na drugej strani pa ni ne jedna priča potrdila, da je toženi že jedenkrat, o svetem Jakobu 1876 l. odprl omenjeno zatvornico.